

03/2017

ELÄKETURVAKESKUKSEN RAPORTTEJA

TIIVISTELMÄ

Heikki Tikanmäki, Ilari Ahola, Johannes Koponen,
Kaarlo Reipas ja Henrik Suikkanen

Skenaariolaskelmia työn muutoksen vaikutuksesta eläkejärjestelmään ja julkiseen talouteen

Raportissa käsitellään työn muutoksen vaikutuksia eläkejärjestelmän ja koko julkisen talouden näkymiin skenaariolaskelmien avulla. Kolme skenaariota perustuvat Demos Helsingin raporttiin *Työ 2040 – Skenaarioita työn tulevaisuudesta*. Nämä skenaariot ovat *kunnialliset puurtajat*, *taipuisat tekijätyypit* sekä *taikurien talous*. Neljäs skenaario on nimeltään *korkea työllisyys*, ja se perustuu julkisuudessa esitettyyn ajatukseen jopa 80 prosentin työllisyysasteen tavoittelemisesta.

Laskelmien kannalta skenaarion kunnialliset puurtajat keskeisin erityispiirre on talouskasvun pysähtyminen. Skenaariossa taipuisat tekijätyypit yrittäjäyys korostuu. Tuloerojen kasvu on skenaarion taikurien talous keskeisin erityispiirre. Nimensä mukaisesti skenaarion korkea työllisyys keskeinen piirre on nykytasoa merkittävästi korkeampi työllisyysaste.

Jokaisesta skenaariosta esitetään Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin suunnittelumallin avulla tehtyjä laskelmia. Tämän lisäksi skenaarion taikurien talous eläke-erojen kehityksestä esitetään laskelmia Eläketurvakeskuksen ELSI-mikrosimulointimallin avulla.

Koko julkisen talouden näkymien kehitystä arvioidaan valtiovarainministeriön kestävyysva-jeen laskentakehikon avulla. Näitä laskelmia esitetään kunnialliset puurtajat -skenaariosta sekä korkean työllisyyden skenaariosta.

Kunnialliset puurtajat -skenaariossa ansiot eivät kasva reaalisesti lainkaan ja sijoitustuotot jäävät puoli prosenttiyksikköä peruslaskelmaa matalammiksi. Skenaariossa lakisääteiset eläkemenot ovat noin kolme prosenttiyksikköä BKT:sta peruslaskelmaa korkeampia pitkällä aikavälillä. Vastaavasti pitkällä aikavälillä TyEL-maksu olisi noin 3,5 prosenttiyksikköä peruslaskelmaa korkeampi. Euromääräiset keskieläkkeet eivät kasva nykytasolta ja ne jäävät selvästi jälkeen

peruslaskelman mukaisesta kehityksestä. Skenaariossa julkisen talouden kestävyysvaje on runsaan prosenttiyksikön eli yli kolme miljardia euroa peruslaskelmaa korkeampi.

Taipuisat tekijätyypit -skenaariosta esitetään kaksi vaihtoehtoista laskelmaa. Yrittäjien osuus kasvaa nykyiseltä 13,5 prosentin tasolta joko 17,5 tai 25 prosenttiin vuoteen 2040 mennessä. Tämä skenaario ei juurikaan vaikuta lakisääteisten eläkemenojen tai keskieläkkeiden kehitykseen. Yrittäjyyden lisääntyminen vähentää palkansaajien lukumäärää, mikä aiheuttaa työntekijän eläkelain mukaiseen eläkemaksuun korotuspainetta. Yrittäjän eläkelain piiriin tulisi lisää eläkemaksujen maksajia, mikä johtaisi nykyisillä maksun määrätymissäännöillä yrittäjien eläkevarojen kertymiseen.

Taikurien talous -skenaariossa tuloerot kasvavat siten, että viisi prosenttia työllisistä ansaitsee 60 prosenttia bruttotuloista vuoteen 2040 mennessä. Skenaariolla ei olisi vaikutuksia työeläkemenoon tai -maksuihin. Skenaario johtaisi Suomen oloissa ennennäkemättömään tuloerojen kasvuun. Tuloerot heijastuisivat pitkällä aikavälillä myös eläke-eroiksi. Vuonna 2080 keskieläke olisi jopa hieman peruslaskelmaa korkeampi, mutta mediaanieläke olisi yli kolmanneksen peruslaskelmaa matalampi. Kaikkein suurimmat eläkkeet olisivat moninkertaisia peruslaskelmaan verrattuna. Pienten työeläkkeiden yleistyessä kansan- ja takueläkkeiden rooli eläkeläisten minimoitointitulon turvaajina korostuisi.

Korkean työllisyyden skenaariosta esitetään kaksi vaihtoehtoista laskelmaa. Perusvaihtoehdossa suuri osa myönteisistä vaikutuksista eläkejärjestelmän kannalta tulee työkyvyttömyyseläkkeiden vähenemisestä. Toisessa vaihtoehdossa työllisyys kohenee ilman, että työkyvyttömyyseläkkeet vähenisivät peruslaskelmaan verrattuna. Perusvaihtoehdossa työeläkemenon BKT-osuus olisi pitkällä aikavälillä noin 1,5 prosenttiyksikköä peruslaskelmaa matalampi. Työntekijän eläkelain mukainen maksu olisi runsaat kaksi prosenttiyksikköä peruslaskelmaa matalampi. Vaihtoehtoisessa laskelmassa nämä vaikutukset olisivat pienempiä. Korkean työllisyyden skenaariossa julkisen talouden kestävyysvaje olisi noin kaksi ja puoli prosenttiyksikköä eli kuusi miljardia euroa peruslaskelmaa pienempi.

Aineistotilaukset:

www.etk.fi > Julkaisut > Raportteja > Skenaariolaskelmia työn muutoksen vaikutuksesta eläkejärjestelmään ja julkiseen talouteen
tai aineistotilaukset@etk.fi

ISBN 978-951-691-272-4 (PDF)

ISSN 1798-7490 (verkkajulkaisu)

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Eläketurvakeskus
00065 ELÄKETURVAKESKUS
Puhelin 029 411 20
Faksi 09 148 1172

Pensionsskyddscentralen
00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN
Telefon 029 411 20
Fax 09 148 1172

Finnish Centre for Pensions
FI-00065 Eläketurvakeskus Finland
Phone +358 29 411 20
Fax +358 9 148 1172

www.etk.fi
> julkaisut